

לזכר נעדרים

לזכרו של יעקב מרקס ז"ל

דן קלי, השירות להזרעה מלאכותית

עם הסתלקותו של יעקב נסגרה התקופה ה"יקית" שליוותה את השירות להזרעה מאז היווסדו, כשייבדלו לחיים ארוכים חיים שינדלר, עקיבא אבני, רחל נוימרק ויעקב גלעד וכן יששכר כוכבא ז"ל, תקופה בה כמעט ניהלו את השירות בשפה הגרמנית – מהסיבה שאצל כולם היתה זו שפת האם. לזכותם של ה"יקים" יש להגיד, שהם הניחו נדבך לעבודה קפדנית, מדויקת, שיטתית ומתוכננת לטווח ארוך, שתוצאותיה נראים בעבודת "השירות" עד היום. בנושאים אלה של הקפדה, יעקב לא היה בנוי לפשרות ואם הביע לפעמים אי הסכמה עם הנעשה בפריה או במעבדה, תמיד היה זה עקב ביקורתו שהדברים צריכים להעשות נכון ויותר טוב.

את יעקב הכרתי ב־1958 בהיותי סטודנט בפקולטה לחקלאות ומזריע מחליף בשירות להזרעה. בתקופה זו, יעקב היה כבר שנים רבות במהלך של עשיה במשק הבקר. על שנים אלה למדתי משיחות איתו וממקורות נוספים שהעיקריים בהם פרופסור וולקני, ד"ר חנן נוימרק וד"ר שינדלר.

מהם למדתי, שיעקב עלה ארצה לפני חמישים שנה, בשנת 1935 והחל דרכו בקיבוץ נען. כבר בשנת 1936 עבד כרפתן ברפת התחנה לחקר החקלאות. יעקב, שהיה בעל חוש טכני מפותח, היה מראשוני הבוקרים בישראל שחלבו במכונת חליבה ובשלב מאוחר יותר שימש כמדריך הראשון לחליבה המכנית בישראל. בתקופה בה מדובר, תחנת הנסיונות היתה היוזמת של החידושים וההתקדמות בענף הבקר. גם "השירות להזרעה" של היום, ערש לידתו היה

ב־15.11.1984 נלקח מאתנו יעקב מרקס. יעקב, אף על פי שכבר עבר בכעשר שנים את גיל הפרישה, המשיך בעבודתו במעבדת השירות להזרעה. חיוניותו, ערנותו ומעורבותו בנעשה בשירות להזרעה לא בדיוק התאימו לגילו הכרונוולוגי ושיני הזמן לא נתנו אותותיהם ביכולת החשיבה, הזכרון וניתוח האירועים במקום העבודה והנעשה במדינה.

יעקב המשיך לעקוב אחרי הספרות העולמית בנושא הרבייה וההשבחה, כשבנוסף לאנגלית בה קרא, שלט בגרמנית – שפת אימו, ולמעשה הוא היה היחידי והאחרון בשירות להזרעה שבזכותו היינו מודעים לפירסומים המקצועיים בשפה הגרמנית.

לטבק לפיטום המקטרת. בחוזרי מחו"ל בימים אלה עברתי עם חבר בחנות הפטורה ממכס, סיפרתי לו על יעקב ואמרתי שזו הפעם הראשונה מזה שנים שלצערי לא אקנה טבק כי יעקב איננו.

יעקב היה חבר טוב וידיד אמת, בעל אוזן כרויה לכל חברי הצוות שחלקם היו צעירים ממנו בשנים רבות.

כואב להיפרד מחבר לעבודה שנקרע מאיתנו תוך יום, בהיותו פעיל וחי בתוכנו.

יהי זכרו ברוך.

בתחנות הנסיונות, כשיעקב וחנן משמשים כמזריעים ומפיקי זרמה, ורענן וחיים עוסקים בצד המחקריישיומי של נושא ההזרעה. בדברים לזכרו כותב רענן: "החמור הלבן שימש את שני המזריעים המתנדבים (עבודתם נעשתה לאחר שעות העבודה ברפת - ללא תשלום), לאחר מכן אופניים שימשו ככלי התחבורה ורק בשלב מאוחר יותר הוכנסה מכונית"...

בשנות ה-50 נערכו נסיונות ראשונים של הקפאת זרמה בישראל ובעבודה זו נוצר שיתוף פעולה הדוק בין ד"ר שינדלר ויעקב שביצע את העבודה במסגרת השירות להזרעה. כשהכרתי את יעקב ב-1958, הוא היה בו זמנית מנהל המעבדה, מקפאי הזרמה ואחראי לפריה. חושיו והבנתו לצרכי בעלי החיים לא הטעו אותו מעולם ותכונה זו ליוותה אותו גם בעבודתו במעבדה במכון החדש שליד גדרה.

בשנים האחרונות, עם גידול הפריה והגברת הפקת הזרמה עד כדי 5000-7000 מנות ליום, עסק יעקב רק בעבודת הפקת הזרמה והקפאתה כשכולו נתון במחשבות ובדיקת חומרי מיהול, שיטות וקצב הקפאה שונה להשגת זרמה בעלת איכות רבה יותר וכושר הפריה גבוה יותר.

עובדות המחלקה לסטטיסטיקה ידעו, שבשני לכל חודש, עם גמר סיכום תוצאות הפוריות של החודש שעבר, יעקב ייכנס וישאל לתוצאות הפוריות, מהן הקיש, למד והסיק מסקנות על טיב עיבוד הזרמה.

בשנים האחרונות כאשר עבד במעבדה בהיותו פנסיונר, דאג כל פעם ושאל, האם אינו חוסם דרכם של אנשים צעירים לעבודה במעבדה. מאד חשוב היה לו שלא יועסק בשירות בזכות עברו כי אם בזכות יכולתו הנוכחית.

במשך שנות עבודתו הרבות יחדיו אזכור, שבהתקרבי למעבדה היתה נשמעת בדרך כלל שירה רמה בשפה הגרמנית ובמעבדה ראיתיו לובש את החלוק הלבן אותו הקפיד ללבוש בעבודתו, והמקטרת או המקטרות, אותן הצית כשלחץ העבודה היה נרפה מעט, תמיד היו בהשגיד. בכל נסיעה מנסיעותי זכרתי לדאוג לו

**WESTFALIA
SEPARATOR**

**מערכות ואביזרים
למכוני חליבה
מחב' ווסטפליה**

נציגים בלעדיים בארץ

**חב' אחים הרשברג
מכונות בע"מ,**

טל. 052-555222

כתובת: רח' גלגלי הפלדה 18
אזור התעשייה, הרצליה ב'

